

élvezettel hallgatni." Az elnök kénytelen figyelmeztetni a hallgatóságot, hogy a termet a megengedhetetlen derűtlenség miatt kiürített.

Egyszer az egyik müncheni szabadgondolkodó egyesületnek az ötlete támadt, hogy egyik előadására plakáton, nagy betűkkel Hitlert meghívja, hogy tőle magától hallja mi a mondanivalója a szabadgondokodásról. Erre Hitler a következő szöveggel ellenplakátot magasztalt ki: „A müncheni szabadgondolkodók, azaz nem-gondolkodók visszaéltek nevemmel, hogy előadásukat megtöltsék. Felszólítok minden nemzeti szocialistát, hogy tartsa távol magát az előadástól és hagyja a müncheni szabadgondolkodókat egyedül tovább gondolkodni.”

Beszéde külső eszközei közé tartozik továbbá a logika valani egészen sajátos néma. Lelkes követői ellenállhatatlan következetességét dicsérik. Ez azonban nem belső következetesség, amely bizonyos alap-tételekből a szükséges megállapításokra vezet és ésszerű magatartásra kényszerít — mert a tényekkel szemben való őszinteség nélkül nincs igazi logika. Viszont nagyon ért ahhoz, hogy az ellenfél ellentmondásait és elmével kihámozza és a legrövidebb formában szemléltetővé tegye. A republikánusok ellenvetését azokkal a hivatalnokokkal szemben, akik a köztársaságtól pénzt fogadnak el, szívében azonban a köztársaság elenségei, a következőkép' tépi szét: „Az állam hivatalnokait vagy azok teljesítményeiért fizeti s akkor egyáltalán semmi köze azok érületéhez, vagy az érületükért fizeti — s akkor ez a legáljasabb korrupció.” A köztársaságellenes hivatalnokok természetesen nagyon szívesen hallották ezt. Viszont mégis igaz, hogy a világ, minden állama hivatalnokaitól a fizetségért hűséget követel; a nemzetiszocialista állam is ugyanezt teszi.

Az 1935 május 21-én tartott nagy külpolitikai beszédében a következőket mondotta: „Békét és nyugalmat kívánok. Ha azonban azt mondják, hogy ez csak a vezetőség óhaja, úgy erre a következő választ kell adnom: óhajtsák csak a vezetők és az uralkodók a békét — a népek maguk még sohasem akarták a háborút.” Ez a „penge élességével” hangzik, valójában azonban otromba ferdités, mert a világ sohasem félt attól, hogy a német nép, hanem igen is félt attól hogy az államférfi Hitler a háborút akarja.

Ez a hamisított „pengeélű” logika nem más, mint szónoki fogás; újabb válasz a kérdésre: hogy' közelítem meg a tömegeket s hogy kerülök a szeretetébe. Mindig hizeleg a tömegnek, ha az értelmére appellálnak, úgyannya, hogy a tömeg az eszét azután igen gyakran már nem is használja.

LILI KÖRBER: BEGEGNUNGEN IN FERNEN OSTEN

(Biblos Verlag. Budapest.)

1.

...A japán politikai rendőrség kérdései a Tokióba) érkezett íróhoz: „1. Hogy érzi magát Japánban? 2. Miért jött Japánba? 3. Milyen ujságoknak dolgozik? 4. Mi a véleménye a kommunizmusról? 5. Ki küldte Önt ide? 6. Nem, fél egyedül utazni? 7. Miért nincsenek gyermekei? 8. Nem gondolja-e, hogy helyesebb, ha egy asszony otthon ül és gyermekeket szül, ahelyett, hogy a világban utazgasson? 9. Milyen céljai vannak ebben az országban? 10. Sokáig akar még Japánban maradni? 11. Kit ismer Japánban? 12. Milyen könyveket irt ön? 13. Miért irta ezeket a könyveket? 14. Vannak-e testvérei? 15. Van-e pénze? 16. Mennyi jövedelme van önnek? 17. Hol tanult ön?”

2.

...Falun, Osaka környékén: A japán rizs és textilmunkás olyan minimális éhbérért dolgozik, amely még egy harmadát se, teszi ki egy angol, vagy amerikai munkás átlagbéreinek. De még ebből a „bérből” is különböző levonásokat eszközölnek a munkaadók! Erre a szamurájok és Japán „barátai” azt mondják, hogy: „A japán nép nincstelen”. És tényleg „nincstelen”, de főleg azért, mert kényszerítik a „nincstelenségre”! A saját jóminőségű rizsét például — a *Japán Chronicle* szerint — eladni kényszerül, hogy helyette a sokkal rosszabb és sokkal olcsóbb, szinte minden tápérték nélküli indiai rizsszel táplálkozzék! Pontos statisztikák szerint, főleg az elégtelen táplálkozás miatt, Japán halandósága sokkal nagyobb a legtöbb „fehér” államénál! Mig Angliában ezer emberre 12, Franciaországban 17 halálozás esik évente, addig ugyanez az arányszám Japánban 21! És a halál okát 18 százalékban az emésztőszervek különböző megbetegedései idézik elő Japánban!

3.

...Parasztok: Hideg kályháiknál próbálnak melegedni a falvakban. A szél befú a szakadozott papirajtóikon. A tél ezen a vidéken kemény. Apa, anya és leányuk együtt ülnek a hideg szobában. Ismeretlen ur jön. Tokióból, Osakából, mindegy. Nem tudják honnan. A szülők rövid alkú után eladják neki a lányukat, akit aztán sohasem látnak többé viszont. Az ismeretlen "ur" elvitte tőlük örökre textilmunkásnak, vagy... gésának! A japán parasztlány, „áru”. Veszik és eladják, mint a rizst, a „dömping” biciklit vagy a halat.

4.

...Május 1. Osakában: Felvonul az *Állam-Szocialista* párt 30 ezer embere. E párt körülbelül megfelel Hitler Nemzeti-Szocialista pártjának. Programjuk főbb pontjai: Harc a parlamentarizmus ellen, az abszolút monarchiáért! A bankok állami ellenőrzése! A parasztadósságok rendezése! (Ennek a módja nincsen részletezve a programjukban.) Harc a nagyáruházak ellen, a kiskereskedők érdekében! Harc az ázsiai népek „felszabeditásáért”, fajalapokon!

5.

...Sztrájkok: Nagyon gyakoriak és nagyon radikálisak! A *Daido* tröszt autóbusz munkásai például 28 nagy autóbuszra felszúrták a kerekeit egyik legutóbbi sztrájkjuk alkalmával, hogy így akadályozzák meg a sztrájk török felvételét! Más alkalommal az *Amagasaki* vállalat 500 matróza, akik béremelésért és emberségesebb munkaviszonyokért léptek sztrájkba, a tengerbe dobták a gépeket és a jelzőkészülékeket! Gyárakban a munkások egyike a kéménybe ül a sztrájkok alkalmával, hogy így akadályozza meg a kazán befűtését és egyúttal a közvélemény figyelmét is felhívja a sztrájkra. Egy osakai japán sztrájkoló nemrég 3 napot és 3 éjszakát töltött így egy gyárkéményben mozdulatlanul, étlen-szomjan!

6.

...Hitler Japánban: Japánban 1933-ig nem ismerték az antiszemitizmust. Hitler gyújtotta fel köztük az „árja” lángokat! Japánban ugyan szkeptikusan fogadták előbb a „Mein Kampf” hizelgését, amelyben Hitler a japán „faj” magasrendűségét állapította meg, (mivel visszaemlékeztek még sokan a Kaiser ama kijelentésére, amely szerint Japán maga a „sárga veszedelem”), mégis Göbbels ügynökei „jó munkát” végeztek:

Japánban jelenleg 40 különféle német broszura van forgalomban a „vér és fajvédelemről”...

(Alba-Iulia)

Keleti Sándor

NÉMETH LÁSZLÓ: MAGYAROK ROMÁNIÁBAN

(Tanu, 1985. III–IV.)

Utirajz: a legendán innen s a pamfleten túl. Csillogó és megejtő sorokkal ott, ahol az utazó közvetlen, benyomásait adja vissza. A Duna partvidékének vagy a giurgiui vásár népének a rajza a kritikus Németh László legszebb sorai közé tartoznak. E sorok azonban rávilágítanak Németh munkamódszerének a mechanizmusára is, amelyben mindig nagyobb szerepét játszik a csupasz impresszió, mint a szélesebb összefüggésekbe ágyamat kontroll. Sőt ez a munkamódszer a szélesebb összefüggések képét is hajlandó impressziókkal elintézni, vagy pedig az összefüggéseknek egész önkényes szubjektív értelmet tulajdonítani. Romániából valójában keveset lát; kevés is érdekli. Könyve azonban mégis szokatlan lesz azok előtt, akik Magyarországról néznék Románia, főleg a magyercs felé. Németh László éhben a vonatkozásban is érvényesíti a mult év eleje óta rohamosan alakuló kritikai apologetizmusát a magyarsággal, főként a magyar középrétegekkel szemben. Ez a kritikai apologetizmus, különben ebben a könyvében jut el választójára. A könyv végén az évek során szabó dezsői hevületekben izzó Németh László a széchényiesedés örvényébe kerül. A könyv végső soraiban ezt írja: „Két hónapot hevertem tétlenül, nehéz mélakórban. Levél-levél után jött S nem válaszoltam: a nyomdász rám-rám zörgetett, s vonatottan végre megírodott ez az utirajz. Nincs értelme, hogy megírtam.,szókérdésekről” nem írok többé. A diagnózis biztos s minden gyógyszerajánlás frivolitás. Mi marad hát a hátralevő időkre? Dolgozni kell, már csak a megbolondulás ellen is. De mit?... írjuk meg népünk emlékiratát... tanulságul egy nagy néppatológia számára...” Mint, annyiszor, úgy itt is téveszmékkel viaskodik. A magyar középrétegek nem a magyar nép, ha különben a magyar középrétegek rajzát illetőleg, — mint alábbi három típusának képe is bizonyítja, — meglehetősen biztos is a látásai.

A három közül a legszerencsétlenebb: a dohogó. Alázatos s kissé leütött homloka mögött ide-oda jár a figyelő tekintete, mint egy csáp, amellyel keserűségét tömi. Minden sérelmet számon tart.

abafoly

A nagy lemorzsolódási hősköltevénynek ő a legbuzgóbb figyelője; már-már valami kéj van abban, ahogy egy-egy újabb vésőcsapásra felhördül; szinte örül az igazságtalanság rendkívül tiszta eseteinek, mintahogy a sértődékeny ember is jobb szereti az egész égető, durva vágást, a lanygos rosszakarat suhintásainál. Abban bizik talán, hogy a sérelem egy isteneknek nem tetsző mértéktelen fokon a sértő ellen fordul s gyarapodó veszteséglistájával egy tagadott és ép' a tagadással ráncigált felsőbb igazságszolgáltatást unszolt: te gyalázatos nemlétező állj már mellém! A fölülvők hibáinak ő a legkönyörtelenebb figyelője: nézd, milyen rossz arcok, sugja oda, mig alázatosan áll csődületükben, a francia megvető mondatát, melyben franciaságukat röviden elintézte talizmánként őrzi s ki-kifényesíti. Természete szerint passzív ember, még akkor is, ha dühös zúgolódónak játsza ki magát s fogadalmakat fortyog Tulajdonkép' a tehetetlenségére haragszik s a sérelmet és a bajt azért növeli, hogy ne lásson lehetőséget arra, amire ereje, nincs.